

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja s pošto prejemana ali v Gorici na dom pošiljana za družabnike polit. društva „Soča“:

Vse leto . . . . . f. 4.—
Pol leta . . . . . „ 2.—
Četrt leta . . . . . „ 1.10

Za nedružabnike:

Vse leto . . . . . f. 4.50
Pol leta . . . . . „ 2.30
Četrt leta . . . . . „ 1.20

Posamezne številke se dobivajo po 10 soldov v Gorici pri Paternoliju in Soharju; v Trstu v tobakarnicah „Via del Belvedere 179“ in „Via della caserma 60“.

SOČA

Pri oznanilih se plačuje za navadno tristopno vrsto:

8 kr., če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ 3 krat.

Za večje črke po prostoru in vsak pot 30 kr. za kolek.

Naročnina in dopisi naj se blagovoljno pošiljajo uredniku: Viktorju Dolencu v Gorici, Con. del Cristo 186 blizu živinskega trga kjer se nahaja tudi upravnistvo. — Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delalcem in drugim nepremožnim se naročnina zniža, ako se oglase pri urednistvu.

Glasilo slovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic.

Vabilo na naročbo.

S 1. januarjem se 1873 začne tretji tečaj „Soče“. Kakor dozdaj bode naš list tudi v bodoče v prvi vrsti odločno branil pravice slovenskega naroda ne oziraje se na osebe in koristolovje; zraven tega pa bode prinašal zmerom več podučljivega in koristnega za vsaki stan in pozabiti ne bomo tudi na leposlovje, kolikor nam bode prostor dopuščal. Zagotavljenih je našemu listu toliko izvrstnih moč, da bi lahko s časom tudi po 2krat na teden izdajali, da se le oglasi primerno število naročnikov. Opomniti pa moramo častito občinstvo da ne bodemo pošiljali lista tistim, ki ne pošljejo naročnine. Tedaj prosimo naše prijatelje, da se o pravem času naroče, da bomo vedeli koliko eksemplarov tiskati. Cena listu ostane tista, kakor je bila dosedaj.

Uredništvo.

Šolske stvari.

Kot odsev in odmev propalega vladinega predloga o spremembi šolskega nadzorništva in Deperisovega nasveta o preosnovi naših srednjih šol na narodni podlagi, smo prejeli nekoliko dopisov, o teh za naše šolstvo velevažnih zadevah. Priobčili jih bomo, kakor smo jih prejeli ter konečno bomo povedali, kolikor še nismo tega storili, svojo misel o njih.

I.

S Tominskoga 12 dec. (Izv. dop.)

Močno nas je zanimal vladin predlog, ki je nameraval spremembo v deželnem šolskem nadzorništvu; strahoma smo pričakovali sejo deželnega zbora, v kateri se bo ta stvar obravnavala, ker smo vedeli, da sedanji vladi nij toliko mar za resnični napredek šolstva, kolikor za pomenčevanje naših ljudskih in srednih učilnic. Hvala Bogu, obravnava je srečno iztekla! Padel je vladni predlog i pokopala ga je zloga vseh poslancev slovenskih in italijanskih. Ta dogodek zasluži, da si ga naša dežela zapomni. More biti vzgled za bodoče primerljaje. Poslancem pa moramo čestitati k temu velevažnemu činu!

LISTEK.

Nektere opazke ruskega profesorja. *)

Spisal prof. J. Baudouin de Curtenay.

I.

Danes imam namen, priobčiti slovenskemu občinstvu nektere opazke iz mojih potovanj po goriški in kranjski deželi. Imele bo lo prevladno osebni pomen, ker hočem popisati, kako so me sprejemali in kako so na me gledali slovensko ljudstvo in tudi nekteri predstavitelji tako rečene slovenske inteligence. Pa vendar mislim, da te čisto osebne opazke bodo zanimive in za vse te, katerim je mar zato, da bi spoznali stanje slovenskega ljudstva, kajti način, na kateri se človek obnaša proti drugemu, karakterizira njegovo du-

*) Prof. Baudouin nam je izročil te jako zanimive opazke iz njegovih potovanj po Slovenskem, da je natisnemo v „Soči“. Prepričani smo, da naši čitatelji bodo z nami vred zanje g. profesorju prav hvaležni, kajti izpoznali bodo iz tega spisa, kaj misli in kako sodi o našem narodu učni gospod, tajec, Rus. Nasproti je pa spet zelo interesantno izvedeti, kako so sprejemali kmetje in izobraženi krogi moža, ki sam in peš potovaje po naši deželi studira naš jezik in opazuje značaj slovenskega naroda. Omeniti moramo še, da prof. Baudouin, ki je prišel v začetku aprila meseca t. l. v Gorico, se je v 3 mesecih našega jezika popolnoma naučil tako da ga zdaj pravilno piše in govori. V njegovem spisu najsimo nič drugega spremenili nego nekatero besede, katere je v dijalektu zapisal n. pr. moučanje, tašen, kašen in še nekaj enakega. URED.

Vsled tega ostane vse, kakor je bilo do sedaj; in tako bode za naše šolstvo najugodnejše. Dokler en sam deželni šolski nadzornik vse šole naše dežele, ljudske in srednje nadzoruje, je primoran ta v dotiko priti z vsemi ljudskimi učitelji ter iz bližave ogledovati potrebo narodnih srednjih šol.

Ko vidi, da se v vseh ljudskih šolah in tudi v vadnici samo v narodnem jeziku poučuje, ali bo smel reči, da nij treba narodnih srednjih šol? Ko sliši, kako gladko in pravilno otroci slovenski jezik za vse šolske predmete rabijo, ali bo mogel trditi, da je slovenščina okorna? da nij tudi za srednje šole sposobna? On sam bo tudi primoran zavoljo obiskovanja ljudskih šol oba deželna jezika pravilno znati, in vsled tega znanja se ne bo ustavljal narodnim srednjim šolam, kakor bi se kaki nevedec.

Vse drugače bi bilo, ako bi naša dežela imela dva deželna nadzornika, ednega za vse ljudske šole, a drugega za srednje. Ta poslednji bi se gotovo malo brugal za deželna jezika in narodne srednje šole, pa še celega srca bi ne imel za Gorico, ampak le pol, z drugo polovico bi čutil Adrijno nemški šepetati. In tuvaruš? Udal bi se mu!

Pa čemu dva nadzornika za našo majhno deželo, ki nijma srednjih šol razen v Gorici? Oba bi imela premalo dela, in najbrže tudi premalo plačila. Boljše je, da en sam oboje šole, ljudske in srednje nadzoruje; le takemu se v resnici spodobi naslov: deželni šolski nadzornik.

Pri tej priložnosti, ko govorimo o namerovani spremembi deželnega nadzorništva, hočemo v misel vzeti še drugo namerovano spremembo, namreč tisto gledč okrajnih šolskih nadzorništvev.

Mnogo se namreč govori v merodajnih krajih, da hoče ministerstvo po nasvetu našega dež. šolskega sveta za vse Goriško imenovati samo dva okrajna nadzornika za ljudske šole, enega za ljudske šole v Furlaniji, drugega za ljudske šole v goriški okolici, na Krasu in v tominskem okraju. Pripoveduje se dalje, da po nasvetu ravno tega šolskega sveta hoče ministerstvo to nadzoištvo izročiti glavnima učiteljema gg. Trojanšku in Budalu, ki bi bila na izobraževališči za svojega nadzorovanja se suplenti nadomestovana. Prvi bi imel 1600 fl. plače, drugi celo 2300-fl. Ministerstvu so se pa ti predlogi menda vendar prečuli zleli, ker se obojavlja z imenovanjem.

Tudi to spremembo treba opazovati in soditi z

ševno razvitje. Razen tega hočem vsaj na ta način pridobiti si mej slovenskim ljudstvom nekaj več zaupanja, katerega pomanjkanje me je jako oviralo v mojem znanstvenem podvzetju, to je v preiskavanju slovenskih dijalektov in v nabiranju potrebne za to tvarine.

Ko sem prvič v junija zapustil Gorico zaradi preiskave slovenskih dijalektov mej Gorico in Postono, nijsem nič poznal slovenskega ljudstva in tudi sem bil v polni nevednosti, kako bom sprejet in kako se mi posreči.

Začetek je bil izvrsten in mnogo boljši, nego sem se mogel nadejati. Kakor v Dornbergu, tako tudi v Rihenbergu sem dobil, kar sem želel, in poleg tega so me jako gostoljubno sprejeli dornberško pevsko društvo in rihenbergski župan g. Ličen in kaplan g. Grč. To mora n pripisati prvič temu, da so me uže preje poznali v obeh teh vaseh in drugič blizosti mest Gorice in Trsta. Posebno me je veselilo, to, da sem v Pribacini našel dva gospoda, Fr. Peršča in Gregorjiča, ki sta me vsled njihne jezikoslovne omike veliko naučila, kar se tiče karakteristike bližnjih dijalektov in razločkov mej njimi.

Zadovoljen mislim sem si, da ravno tako posreči se mi v družih vaseh, pa nesrečnost prepričala me je, da sem vsaj nekaj se goljufal, ker sem bil neprijazno in nezaupljivo sprejet ne samo ol priprostega slovenskega ljudstva, ampak tudi od omikancev. Da so najočji kmetje v malih Zabljalh mislili, da s sem špijon, da hodim okoli zaradi kakošne vojske, in da le lažem,

narodnega stališča ter pretehtovati nasledke, ki bi jih utegnili imeti, ako se uresniči. Nij vse zlato, kar se svetli; nij vse takošno, kakoršno se kaže. Ta sprememba se sicer kaže ugodna narodnosti, pa vendar nij taka.

Sedaj imamo 5 okrajnih šolskih nadzornikov: 1 za Furlanijo, za mestne šole v Gorici, 3 pa za slovenske okraje Sežano, goriško okolico, Tomiu. Namerovana sprememba je hotela skrócić št. 5 v št. 2, ter ednemu nadzorniku dati v nadzorovanje Furlanijo in mestne šole v Gorici, morda sčasoma tudi vadnico z obema razdelkoma, sloveskim in italijanskim, drugemu pa vse 3 okraje slovenske. Ta dva velika okrajna šolska nadzornika bi ne smela imeti druge službe razen nadzorniške, plačo bi pa imela razen nadzorniške tudi učiteljsko, kajti vzeta bi bila izmej pripravniškega učiteljstva, a na njino mesto bi se postavila 2 suplenta.

Potem bi se jima reklo: nadzornik slovenskih, in nadzornik italijanskih ljudskih šol ali pa nadzornik slovenskega šolskega okraja in nadzornik italjanskega okraja; k temu poslednjemu bi se štela tudi Gorica, slovenski okraj bi ostal brez mesta, brez središča. Kakó bi se ta začetek končal? ktere nasledke bi imel? to se ne daje do pikice izračuniti, a dozdevno lahko izšteli vsak, kedor seže dalje z umom, nego s prstom.

Oba nadzornika, italijanski in slovenski, bi imela zlo različno delo, kajti slovenski bi moral trikrat več potij prehoditi, nego italijanski.

Oba nadzornika bi imela enak glas v deželnem učiteljskem zboru, po dosedanji uredbi prevaguje pa število slovenskih nadzornikov, ker je več slovenskih okrajev, nego italjanskih. Večini se odpovedati nij politično: Kedo vé, kde bi nam še utegnila koristiti?

Dva okrajna šolska nadzornika bi se dala lože ostrašiti, nego peteri. Nemčurstvu, bodi si pri ministerstvu ali pri deželnem šolskem svetovalstvu, bi z dvema lože igralo, nego s peterimi. Pa denimo, da bi en sam teh dveh nemčurstvu kaditi hotel, bi se po njem gotovo zelo več škoda dotični narodnosti po šolah godila, nego če bi se eden peterih in nevénil, ker ta nijma tako širokega delokroga, kakor oni.

Z narodnega stališča moramo tedaj obsoditi ono spremembo, ktera namerava skrócić število okrajnih šolskih nadzornikov.

In le narodno stališče mora biti pri ljudskih šolah merodajno.

Ali bi pa morda ona sprememba pospeševala napredek naših ljudskih šol? Ali bi en sam nadzornik

da sem z Rusovskega je popolnoma razumljivo in naravno. Ker pa vse, kar je, se mora šteti zastopljivo in naravno, ne smemo se čuditi tu-li temu, kar bom zdaj povedal.

Enemu predstavljateljju slovenske inteligence v Sv. Križu sem pokazal pripročno pismo D. Lavriča, v katerem je izražena prošnja, da bi mi vsi pomagali in me podpirali, če bom kaj potreboval. Te besede so v tem gospodu zbudile misel, da sem „nobel“ berač! In nepreudarjaje tega, kar je tudi stalo v listku, da sem profesor petrogradske univerze in da studiram slovenske dijalekte, mi prav ujujno ponadi en goldinar. Ko mu rečam, da jaz popolnoma druge pomoči potrebujem, osupne in prosi zamere. Se ve, da jaz mu nijsem mogel zamerti; rekel sem mu, da moram v tem videti le dokaz njegovega dobrega srca.

Čez nekaj časa me je prišel sam obiskat, še enkrat me prosi zamere in potem začel je peti drugo pesen. Ne oziraje se na vsa moja pripročna pisma, je misil, da sem skrit Slovenec, rojen v Vipavi, in da izvršujem prelepo dolžnost B. Zmarkovega ali pa italijanskega agenta.

Odločno pa prepričalo ga je o mojem slovenskem izviru to, da Tomiu sem nazval „Tmin“, a ne „Tomiu“, kakor se piše.

In te grobivo vsled tega, ker sam je rojen v Tomiu, a, kakor je znano, Tominci izrekajo le T min, ne Tomiu. Se ve, da s tem je nasprotoval lastni konjekturi o mojem vipavskem izviru, kajti

več znal, nego trije skupaj, ki bi si v prijaznosti svoja znanosti in poskušaje eden drugemu razodevali? Ali bi enemu samemu lože bilo obhoditi v istem času vse tri obširne okraje, nego vsem trem vsakemu svoj okraj?

In ako bi se lotila bolezen onega samega ali bi ne bila tu večja škoda za šolstvo, nego če bi se lotila ednega izmed treh?

Torej se ne more priporočati namerovane sprememba iz nikakoršnega modrega obzira.

Deželni zbor goriški.

X. zadnja seja dne 6 decembra ob 5. uri popoldne. Vladni zastopnik bere odgovor na italijansko peticijo, zastran narodnostne postave, priložen uže v zadnji Seji.

Poslanec Winkler poroča v imenu političnega odseka o predlogu postave, pa kateri naj bi se izmoričila dolina mej Kobaričdom in Starimselem, ki je podvržena periodičnim povodnjem.

Postava se potrjuje soglasno, po njej se imajo izvršiti nujna dela, če mogoče, v letu 1873, vsa druga v naslednjih 5 letih. Stroške, za kolikor se ne zalagijo z državnimi podporami, bodo opravljali udeleženi posestniki in občine in sicer po meri, katero določuje §. 51 deželne postave 28 avgusta 1870 zastran rabe, napeljavanja in odvrčanja vod.

Vlada je v ta namen uže zagotovila 6000 gl. državne podpore, in če bo državni zbor v to privolil, tudi predplačilo 10.000 gl., ki naj se bo potem povrnila v letnih odplačilih.

O 2. in 3. točki se potrjuje račun zemljiščno odveznega zaloga za l. 1871 in oni deželnega zaloga za l. 1869, 1870 in 1871. (Por. Candussi.)

Prošnja verdenberškega (malega) seminišča, da bi se oprostil zalog verdenberških stipendijev letnega doznaka 185 gl. za oskrbništvne stroške se zavrne (Por. D. r. Abram.)

Dottori nasvetuje, naj se naroči deželnemu odboru, da se ima za to potezati, da bodo dobivali italijanski dijaki blizu toliko verdenberških stipendijev, kolikor slovenski. — D. r. Pajer in D. r. Lavrič ugovarjata, da podelitev stipendijev nij odvisna od deželnega odbora in da se podeljuje gotovo po namenu dotične ustanovitve. Dottori meni da odbor pri vsem tem lahko za to prosi, kar je on predložil.

Ko se glasuje, sprejme se Dottorijev predlog z večino glasov.

D. r. Lavrič poroča v imenu političnega odseka o peticijah mnogih občin za penaredbno šolskih postav in sklene se to le: 1. „Nalaga se deželnemu odboru, da ima vse nove postave, za ljudske šole veljavne v tej grofiji, temeljito pregledati in poizvedeti, kajh in posebno kakih denarnih sprememb želijo in shtujejo o njih županije in šolski zastopi, pa drugi izvedenci, da ima potem predložiti načrt sprememb deželnemu zboru uže v prihodnji sesiji. 2. Deželni odbor ima to nalogo naznaniti šolskim zastopom s prošnjo, naj do prihodnjih sprememb šolskih postav neha jo imenovati ravnatelj in nadučiteljje po deželi.

D. r. Maurovich predlaga, naj bi se mej spremembe v šolskih postavah sprejele tudi ta, da ima

starešinstvo mesta goriškega pravico poslati svojega posebnega zastopnika v deželno šolsko svetovalstvo. Po kratkem besedovanju pa vzame svoj predlog nazaj z opazko, naj bi se deželni odbor vsakakor oziral na željo, katero je izrazil v predlogu.

O naslednjem predmetu se prili sklep dež. odbora, vsled katerega je odstopil c. k. kmetijski družbi dve sobi v deželni palači za njen urad. (Por. Pajer.)

Furlanskim občinam S. Peter pri Sodi, Turriaco, Pieris, Ronchi in Fogliano se dovoli 1000 gl. podpore, ki naj se razdeli mej tamkajšnje revne prebivalce. (Por. D. r. Maurovich.)

Podvzetnikoma pri predelavi deželne gluhozemice ce v Gorici, Jvanu Stechini in Iv. Albertu Thomann-u dovoli zbor 1200 gl. kot odškodovanje večih stroškov, katere juma je prizadelo ono podvzetje. (Por. Dottori.)

Revni, po toči poškodovanim prebivalcem v Vertovnu se dovoli 400 gl. pomoči. (Por. Faganel.)

Cestnemu odboru korminskemu ne dovoli zbor zaprosene pomoči za popraviljanje mejnega mosta v Bračuanu. (D. r. d. r. Žigon.)

Prošnja anglejske občine, da bi mogla na podlagi posebne deželne postave zalagati plačo občinskega zdravovika in župnikovo letno biro, se zavrne. (Por. d. r. Žigon.)

Občini Renče se ne dovoli denarna pomoč iz deželnega zaloga za popraviljanje tamkajšnjega mosta čez Vipavo, ampak zavrne se na deželno postavo 20. januarja 1870, po kateri prosi lahko podpore iz okrajnega cestnega zaloga, ako plačujejo tamkajšnji občinarji za cestne potrebe v svoji občini nad 50% doklade k izrav. davkom. (Por. d. r. Žigon.)

O prošnji cestnega odbora Ajdovskega, da bi se mu dovolila denarna pomoč za popraviljanje ceste od Rihemberga proti Komnu, preslopi zbor na dnevni red. (Por. d. r. Žigon.)

Prošnja cestnega odbora goriškega, da bi se predelal most čez Vipavo med Dornberg in Rojci, se odstopi deželnemu odboru, da mu predplača potrebni znesek iz dež. zaloga, če je delo zares nujno, po IX. členu deželne postave 24. novembra 1878.

Cestnemu odboru goriškemu se odbije prošnja za pomoč, s katero bi začel delati novo cesto od Dornberga čez železna vrata na Kras, ker se je letos za potrebnišna dela za več denara dovolilo, kakor je za ta namen določena v proračunu deželnega zaloga. (Por. Faganel.)

Cestnemu odboru goriškemu se dovoli eno leto odloga za plačilo 5000 gl., katere je dobil na posodo iz deželnega zaloga popraviljanje dornberske ceste. (Por. d. r. Žigon.)

Prošnja občin Rihenberg, Šmarje, in Gabrije, da bi se vrstila cestna črta po braniški dolini mej skladovne, vrne se deželnemu odboru, da poroča o tej zadevi v prihodnji sesiji. (Por. d. r. Žigon.)

Prošnja c. k. kmetijske šole, da bi se ustanovili delni stipendiji za dijake na gozdarskih akademjah in za take, kateri bi se hoteli po doznani kmetijski šoli izobraziti na kakem kmetijskem učilišču, se zavrne. (Por. d. r. Žigon.)

Antonu Tožbarju iz Trente, kateremu je bil lani medved na lovu odgriznil spodnjo čeljust z jezikom

vred, privoli zbor denarno pomoč 80 gl., da si dá narediti umetno čeljust. (Por. d. r. Žigon.)

Peticija župansteve dovskega, gradiščanskega in tržiškega okraja da bi se v nekaterih ozirih sprememile narredbe zastran poslovanja z odgnanci (šubarji) se zavrne z naročilom deželnemu odboru, da ustanovi dogovorno z udeleženi strankami in posebno z mestnim magistratom tržiškim, primarnejšo olgonsko postavo in za to, da se bodo odgnanci po železnici prevažali. (Por. Deperis.)

D. r. Deperis bere poročilo dotičnega odseka zastran preuravnave naših srednjih šol v narodnem zmišlus sklene s predlogom: „Naj se naloži deželnemu odboru, do ponovi prošnje pri veleslav. vladi, da ona nemudoma preskrbi za to, da se preustrojijo srednje šole v Gorici na narodni podlagi; nemškemu jeziku pa naj se odkaže tisto mesto, katere mu gre ozir jemaje na naše politične razmere.“

Del Torre nasvetuje v imenu odsekov manjšine le dostavek: „Ako bi imela vlada morda kake pomislke zaradi večjih stroškov, katere bi prizadela nasvetovana preuredba šol, naj bo deželni odbor pooblaščen, do določi dogovorno z vlado, koliko im. v. ta namen donasati deželni zalog, kar naj bo pa potem potrtil deželni zbor.“ Utrjeva je ta manjšinini predlog omeni Del Torre, da bi morali spadati ako naslanja, mo naše zahteve na pravico, res vsi stroški za vzdrževanje naših srednjih šol na državni zalog, ker mora vladi dolžnost biti da vvede povsod tako podučevanje v šole, kakoršno se bolje primeri potrebam in razmeram dotične dežele. Če v drugih deželah podučuje v dotičnem deželnem jeziku, zakaj ne bi vlada tega tudi pri nas nedovolila, saj ne plačuje naša dežela primerno nič manj davka v denarju in v krvi, nego druge dežele.

Toda ker je dozdej vlada še vsako tako prošnje odbila, češ, da bina narodni podlagi preuravnane srednje šole veliko več stale, nego sedanje nemške in ker vidimo, koliko je uže škodil naši mladini dosedanji nenaravni način podučevanja, ognimo se denarne ovire s primerno žrtvo in pokažimo tako, da nas vedi pri deželnem oskrbovanju lepo geslo „javni poduk.“

D. r. Lavrič podpira odsekov predlog in se vjema z manjšino. Govor smo uže zadnjič priobčili.

Doljak priznava sicer nujnost preuravnave srednjih šol v narodnem zmišlu, pa je zoper dousek iz dež. zaloga.

Faganel govori v enakem zmišlu. Če je vlada do zdaj odbivala dotične prošnje in sklepe deželnega odbora in zbora, pravi, treba pri vsem tem še pri tem obstati. Res je, da bi bilo jako koristno, ako bi se srednje šole kmažu na narodni podlagi preuravnale, toda zaradi tega ne smemo pripustiti, da se tako ogromni stroški naložijo naši deželi, katerih bi se pozneje morda ne mogli več znebiti. Še so nam bili doseduje vlade neugodne, morda nam prihodnje ne bodo. Vsaj ministerstva nijso večna. Padlo je prejšnje, padlo bo tudi sedanje in morda pride potem na krmilo tako katero bo našim zahtevam pravično.

Dottori in Del Torre zagovarjata manjšinini dodatek, kateri ostane pri glasovanju v manjšini. Glasovali so zoper njega vsi slovenski poslanci in Bar. Ritter.

Odsekov predlog je soglasno sprejet. Javna seja preneha in razpravlja se v skrivni seji,

Vipavci ne rekajo „Tmin“, ampak „Tomiu“, izgovarjaje o prvega zloga polglasno.

To je bil dober začetek, kateremu se je pridružila cela vrsta podobnih prigodeb. Tako m. j. drugim so me imeli za peklenškega agenta, kateri kupava duše za Lucifera, in ena ženska v malih Žabljah, ko sem zapisal njeno ime, se je začela strašno jokati, češ, da je dušo hudiču prodala.

Nekteri starši v Ajdovščini so topli svoje otroke za to, ker so hudiču pravljice pripovedovali in so vzeli od njega solde; te solde so morali revni otroci vreči proč od sebe. Drugi pa v Ajdovščini nijso hoteli govoriti z mano iz uroka, da nočejo nobne nove vere in da so se svoje zadovoljni. Z druge strani pastirji in pastirice na Otlici, — kder me je prav prijazno postregel tamkajšnji kaplan G. Božič, — so menda mislili, da sem papežev poslanec (nuncij) ki pregledava stanjere in morale mej katoliškim ljudstvom.

Pa ne samo od neomikanih ljudi bil sem podvržen raznim sumničenjem in domišljajem tiste baže; celo tako zvani slovenski omikanci ali nijso mi hoteli nič verovati, ali pa nijso razumeli, kaj jaz čem in kaj je moj namen. Več od njih je bilo prepričanih, da sem slovenski slepar, ki bog ve, zavoljo kašnih hudobij moti ljudi, pripovedovaje jim, da je z Ruskega. Ti pa, ki so meni verovali, nijso pa vendar mogli zastopiti, zakaj jaz pobiram pravljice, pesni in druge enake stvari. Gotovo, nij mogoče se temu čuditi; kajti celo mej omikanci celega sveta je prekleto malo ljudi, ki bi znali razumeti teoretični interes in teoretično ravnanje z isto stvarjo. Še najboljše mnenje od strani omikancev je bilo to: da se na ta način pripravljam za fabriciranje vasslovanskega jezika. Tako je mislila večina omikane gospode v vipavski dolini in

sploh na Notranjskem, dasiravno me je ta gospoda izvršno sprejemala. Pa vendar priprosti kmetje v Dornbergu, Rihenbergu in Pribačini so izvršno razumeli, da jaz čem poznati in popisati razločke mej slovenskimi „šprahami.“

Za se ogniti v bodoče vseh podobnih sitnostij, prosil sem urednika „Soče“, da bi naznanil v svojem listu, kedo da sem in kaj da hočem, (glej št. 26 „Soče“). Pa to mi nij veliko pomagalo, kakor sem imel potem priložnost se prepričati. Večina omikancev nij brala omenjega naznanila v „Soče“, drugi pa, česo je tudi brali, nijso bili v stanu nič zastopiti in gledati so na nje, kakor kozel na vodo.

II.

Dva druga moja izleta sta bila eden na Gorenjsko, posebno pa blel. ko-bohinjsko, drugi pa v tominsko, cirklansko in podberoško okolico. Na ta način sem mogel primerjati stanje ljudstva na Gorenjskem s stanjem ljudstva v nekterih delih Goriškega.

Kolikor sem mogel opaziti, slovensko ljudstvo na Gorenjskem je boljše zaupljivo in odkritosrečno, nego na Goriškem sploh. Uzroki tega so, mislim, razni. Prvi je da, akoravno nijmajo toliko šol na Gorenjskem, vendar rajši beró, posebno pa ženski spol; v tem ko na Goriškem nijmajo tucega veselja do knjig. Tudi društvo sv. Mohora šteje več udov tam, nego tukaj. V zvezi s tem nahaja se sploh ta okolščina, da prebivalcem znanih meni krajev na Gorenjskem manje diši na žganje in vino, kakor pa onim na Goriškem. Razen tega, kakor n. pr. cirklanska, posebno pa podbrska okolica, nijma skoro nobenih cest, vsled tega je tujec tu velika redkost, ter prekanjanje se vsakega neznanega človeka vzbuja v prebivalstvu samo po sebi razne

dvombe. Slednjič blizost italijanskega konfina napeljava precej na misel od italijanskih špijonov.

Ta razloček se je posebno kazal v eni in drugi deželi pri obnašanju z mano. Kakor v blel. tako tudi v bohinjski okolici. Ti, kateri me nijso preje poznali, so mislili o č. začetka, da sem berič, ki je prišel zavoljo rubanja ali pa se jim je zdelo, da sem kakošen špijon; pa vendar zadosta je bilo nekoliko minut, da sem s prijaznim govorjenjem in resničnim razlaganjem stvari, prepričal celo manje razvite ljudi o mojem pravem namenu. Nekteri kmetje so bili tako vneti za meni v mojem poslu pomagati, da so mi žrtvali celi dan in so me popolnoma zastopili volili k raznim možem in ženam, od katerih so mislili, da znajo pripovedovati pravljice in druge t. p. stvari.

Posebno hvaležno moram tukaj opomniti Jakob. Jeklerja vulgo „Ta srednjh“ iz Koprivnika. Ta mož me je vodil celi dan po raznih hišah, zvečer pa mi je dal priložnost poslušati dve izvršni pavki, Uršo in Mino Beznikovo, ki nijstese nikdar nič učili, pa vendar znati vsako pesen popolnoma umetno in občutljivo peti. Tako tudi sem bil prijazno sprejet skoraj povsod v Bohinju, celo od tistih kmetov, h katerim sem naravnost brez vsacega priporočanja prišel in ki nijso preje nikdar o meni nič slišali.

Vendar moram omeniti nekterih sitnostij. Ne govorim o tem, da je krčmar v Srednji vasi strašno kaznoval mojo mošnjo, rajtaje več kakor bi za tisto rajtali v kaki gostilni na Dunaji, ker to je od strani krčmarjev uže več kakor navadno, da eksplati-rajajo vsake sorte tujcev, in se jim ne sme tega zameriti. Tudi se ne sme zameriti tega, kar bom zdaj pripovedal.

(Dalje v prilogi.)